

УДК 35.012.25

**ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ****Лаєроненко В.О.**

аспірант Класичного приватного університету

I. Вступ

Збалансований розвиток економіки України передбачає послідовний розвиток соціальної галузі з метою досягнення стратегічних цілей держави. На сьогодні можна спостерігати початок реформування соціальної сфери при розробці виваженої державної соціальної політики України. Проте державне регулювання соціального розвитку нашої держави ускладнюється глибокою економічною кризою, політичною невизначеністю, обмеженістю бюджетних ресурсів при фінансуванні різноманітних програм соціально-економічного розвитку, що негативно позначається на розробці та реалізації стратегічних пріоритетів соціального розвитку України. Це зумовлює необхідність створення ефективних механізмів державного регулювання соціальної сфери. Крім того, у державі існують різноманітні соціальні суперечності, відсутнє саме розуміння необхідності оптимізації механізмів державного регулювання соціального розвитку, механізмів упорядкування різних аспектів діяльності органів державного управління соціальною сферою, регулювання соціальних відносин і процесів.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити підходи щодо визначення ефективності соціальної політики держави в сучасних умовах.

III. Результати

Питання державного регулювання соціальних процесів та соціального розвитку розглянуто в працях зарубіжних учених: Т. Веблена, Л. Ерхарда, Дж.М. Кейнса, А. Маршалла, А. Сміта, Дж. Стігліца, а також у дослідженнях вітчизняних науковців: Л. Абалкіна, О. Амосова, О. Амощі, С. Бакуменка, С. Бандура, Д. Богині, В. Бодрова, В. Гейця, В. Гончарова, А. Дегтяря, М. Долішнього, С. Дорогунцова, В. Жернакова, С. Зінченка, О. Іваницької, О. Крюкова, В. Кудряшова, В. Куценко, О. Лазора, Е. Лібанової, А. Мерзляк, О. Новікової, В. Огаренка, Н. Пушкарьової, І. Сироти, О. Скрипнюка, Р. Соболя, В. Шамрая.

Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обста-

вин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий за прожитковий мінімум, встановлений законом [4, с. 23].

У 2008 р. частка видатків на соціальний захист досягла 8% ВВП. За результатами 2008 р., лише 63 бюджетні програми (7,1% від загальної кількості) профінансовано в повному обсязі. Зовсім не було розпочато виконання 139 програм, а асигнування отримали на 50 програм менше, ніж було заплановано на цей період. Під недостатнє фінансування потрапили програми з охорони здоров'я, заходи з підтримки соціального захисту дітей, інформатизації освітніх установ, державна підтримка шахт, охорони праці та підвищення рівня техніки [2, с. 194].

Соціальний захист населення є одним із найважливіших напрямів державної політики. Пріоритетність державної політики, спрямованої на компенсацію чи обмеження негативних соціальних наслідків кризових явищ в Україні, видається безсумнівною, зважаючи як на важливість цього процесу для підтримання соціальної та політичної стабільності, так і на необхідність збереження соціального капіталу нації.

При цьому на сучасному етапі держава не може повною мірою гарантувати громадянам реалізацію ряду важливих конституційних прав у соціальній сфері. Так, здебільшого декларативними залишаються конституційно проголошені права на житло (ст. 47), достатній життєвий рівень (ст. 48), охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49), безпечне для життя і здоров'я довкілля, відшкодування завданої порушенням цього права шкоди (ст. 50), безоплатну освіту (ст. 53) [6].

Глибока соціально-економічна криза загострила проблему низької дієздатності сис-

теми соціального захисту населення, що існує в Україні, розширила коло невизначеності та соціальних ризиків.

Основними проблемами державної соціальної політики України в сучасний період є такі [1, с. 17].

1. Високі витрати на програми соціального захисту та їх низька ефективність.

Українська держава несе зобов'язання з надання 156 видів соціальних пільг, гарантій і компенсацій 230 категоріям населення; систему цих пільг регулюють 46 законодавчих актів, у тому числі за професійною (службовою) ознакою – 22 закони, укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів і Верховної Ради України.

Державні видатки у сфері охорони здоров'я є незначними (3,7% ВВП) порівняно з країнами ОЕСР, де темпи зростання витрат на охорону здоров'я у середньому перевищують темпи економічного зростання в 1,7 раза. Якщо у 2001 р. кількість лікувальних закладів становила 3,3 тис., то в 2009 р. їх кількість скоротилася до 2,6 тис., таке саме відбулось і з лікарняними ліжками: у розрахунку на 10 тис. населення на тлі загального зростання захворюваності населення їх кількість зменшилася за той самий період з 96,6 до 94,3. Кількість ліжок-місць у санаторіях та пансіонатах з лікуванням зменшилася з 151 до 143 тис., у санаторіях-профілакторіях – з 29 до 21 тис. [2, с. 196].

Незважаючи на постійне збільшення абсолютних розмірів соціальних видатків, жодна із соціальних функцій держави досі не реалізується в кількісних та якісних параметрах, передбачених законом, що призводить до розпорошення коштів, марнотратства і втрати можливостей для практичних позитивних зрушень у сфері соціального захисту.

2. Відсутність дієздатних механізмів цільового соціального захисту й допомоги через заплутану та надто розгалужену систему надання соціальних пільг. Система пільг, яка діє в Україні, принципово нездатна вирішити завдання перерозподілу ресурсів на користь тих, хто потребує цього найбільше, значну частину допомоги отримують представники відносно забезпечених верств.

3. Відсутність належної нормативно-правової бази, що мала б забезпечити гарантування та регулювання належного рівня і стандартів якості соціальних послуг. Це ускладнює контроль за ефективністю бюджетних видатків соціального спрямування, а також гальмує впровадження механізмів диверсифікації надавачів соціальних послуг та збільшення повноважень місцевих територіальних громад у цьому процесі.

4. Погіршення стану соціальної інфраструктури. Концентрація фінансування за-

кладів соціальної сфери переважно на поточних видатках зумовлює хронічне відставання матеріальної бази від потреб надання послуг соціальною сферою на сучасному рівні.

5. Зниження доступності медичного обслуговування. Спроби реформування сфери охорони здоров'я не спричинили позитивних змін, які б мали сталий, системний характер. Держава, виступаючи в ролі фактичного монополіста у формуванні політики щодо охорони здоров'я нації, неспроможна забезпечити її реалізацію фінансовими ресурсами. Відсутні позитивні зрушення і щодо впровадження засад страхової медицини.

6. Незадовільний стан забезпеченості житлом. Попит на житло перевищує пропозицію в 65 разів. В Україні, починаючи з 2000 р., мінімальний розмір забезпеченості житлом не змінюється і становить близько 21–22 м², тоді як мінімальний розмір забезпеченості житлом, розрахований ООН, має становити 30 м² на людину. При цьому в Україні досі не створено дієвих сучасних економічних механізмів забезпечення житлом тих, хто потребує поліпшення житлових умов, та будівництва і надання соціального житла. Державну програму забезпечення житлом молоді на 2002–2012 рр. зірвано. У 2009 р. бюджетних призначень за вищезначеною бюджетною програмою взагалі не передбачено. Лише на стадії розвитку перебуває інститут легальної оренди житла.

7. Поширеність соціального сирітства та дитячої безпритульності. Відсутність дієвого забезпечення прав молодого покоління є суттєвою перешкодою на шляху побудови здорового демократичного суспільства. Гальмується процес втілення на практиці міжнародних стандартів життя дитини. Незважаючи на позитивні зрушення останніх років, зберігається гострота проблем дитячої бездоглядності та безпритульності. У 2009 бюджетному році не фінансувалися заходи щодо підтримки соціального захисту дітей. В Україні проживає понад 120 тис. безпритульних дітей, з них 60% – це соціальні сироти, що мають батьків, до яких вони могли б повернутися.

8. Прискорені темпи депопуляції. Україна має найвищий у Європі рівень депопуляції: щороку населення країни скорочується на 0,8–1%. У період з 1 січня по 1 вересня 2009 р. кількість населення України зменшилася на 128 тис. осіб – до 46,0166 млн осіб. Упродовж 2008 р. кількість населення України зменшилася на 229 тис. осіб, причому виключно за рахунок природного скорочення. Загальне зниження якості життя відображається в погіршенні показників середньої очікуваної тривалості життя і тривалості здорового життя. Найважливішим чинником зниження середньої очікуваної тривалості

життя в Україні є висока смертність чоловіків у працездатному віці, що не лише призводить до економічних втрат у виробництві і споживанні, а й знецінює інвестиції в людський капітал (через втрату освічених і кваліфікованих працівників) [2, с. 194].

За період з 1986 до 2009 рр. середня очікувана тривалість життя чоловіків в Україні знизилась з 67 до 59 років, жінок – із 75 до 74 років. Ці показники є одними із найнижчих з-поміж європейських країн.

Виразні тенденції зниження якості життя населення України в період фінансово-економічної кризи підтвердили висновки експертів щодо кінечності та нестійкості моделі соціально-економічного розвитку нашої держави, що склалася у попередні роки розвитку країни. При цьому відсутність цілеспрямованих структурних реформ та зосередження антикризової політики лише на макроекономічній стабілізації та “пожежному” вирішенні найнагальніших проблем створюють умови для відновлення попередньої моделі.

Українська економіка у період кризи втратила п'яту частину свого ВВП, що є одним з найгірших показників як з-поміж країн СНД, так і у світі. Зниження рівня ВВП в Україні у першому півріччі 2009 р. становило 19%, що значно перевищило показники розвинутих країн ЄС та ОЕСР. З-поміж країн СНД у першому півріччі 2009 р. зростання продемонстрували Узбекистан – 8,2%, Азербайджан – 3,6%, Таджикистан – 2,8%, Білорусь – 0,3% та Киргизстан – 0,3%. Одним із найгірших виявився показник Російської Федерації – 13,4% [5, с. 32].

Тривале випереджальне зростання соціальних стандартів та видатків, не підкріплене адекватною політикою розвитку, зумовило загострення проблем залежності національної економіки від зовнішніх ринків збуту, зростання зовнішнього корпоративного боргу, посилення ризиків стабільності національної банківської системи, що створили сприятливе підґрунтя для надмірної чутливості національної економіки до світових кризових тенденцій та затягування національної економіки у тривалу економічну депресію.

Це засвідчило низьку ефективність політики держави у соціально-економічній сфері та її неспроможність забезпечити гідну відповідь на виклики, що постають у сфері реалізації конституційних прав громадян на належну якість життя.

Намагання забезпечити належну якість життя на шляху суто перерозподільних заходів державної політики містить значний гальмівний ефект щодо економічної динаміки, а відтак, підриває можливості ресурсного забезпечення соціальної політики вже навіть у короткостроковій перспективі.

Затяжний характер економічного спаду формує додаткові ризики. Труднощі, які нагромаджуються у фіскальній, валютно-курсовій, банківській та інших сферах, можуть спричинити “другу хвилю” кризи, причому незалежно від імовірності такої “хвилі” у світовій економіці. Це зумовлено рядом суттєвих проблем, що їх потрібно вирішувати у першу чергу.

У 2009 р. з ініціативи Кабінету Міністрів України Верховною Радою підвищено ставки акцизного збору на пально-мастильні матеріали, кузови й готові автомобілі, пиво, алкогольні й тютюнові вироби, а також ставки податку із власників транспортних засобів. Крім того, Уряд активно стягує до бюджету авансові платежі. Якщо на початку 2009 р. вони становили 9 млрд грн, то на 1 вересня 2009 р. вже 10,71 млрд грн. Станом на 1 вересня 2009 р. протерміновані суми відшкодування ВВП сягнули 4,9 млрд грн й зросли з початку року на 64,9%, а загальний обсяг невідшкодованого ПДВ – 19,3 млрд грн, що у 1,5 раза більше, ніж на початку року [3, с. 104].

Хронічне невиконання дохідної частини Державного бюджету України, пов'язане з некоректним прогнозом темпів економічного зростання, закладеним при формуванні Держбюджету 2010 р., зниженням прибутків підприємств. Намагання протидіяти цьому ризику шляхом посилення фіскального навантаження на економіку відіграватиме гальмівну роль для економічної динаміки.

“Нова хвиля” дестабілізації у банківському секторі, пов'язана з накопиченням “поганих” боргів у зв'язку із стагнацією доходів боржників – юридичних та фізичних осіб, що триває. Це не лише блокуватиме кредитні процеси, а й може поновити проблему відпливу з банків депозитів фізичних осіб. Ризики можуть посилитися в разі переходу Нацбанку України до політики інфляційного таргетування, що спонукатиме його до посилення жорсткості монетарної політики, активізації мобілізаційних операцій та утримання високих відсоткових ставок, а це, у свою чергу, гальмуватиме економічну й кредитну активність.

Поступове нарощування негативного сальдо зовнішньої торгівлі, пов'язане із стагнацією експорту, що триває, за високої питомої ваги критичного імпорту. За умов значної зовнішньої заборгованості та труднощів щодо покриття дефіциту через канали поточних трансфертів і залучення інвестиційних та позикових ресурсів негативне зовнішньоторговельне сальдо може справляти потужний девальваційний вплив.

Активізація процесів вивільнення працівників, пов'язана із розгортанням структурної адаптації підприємств до умов кризи та посткризових конкурентних викликів. Це може

суттєво підвищити рівень безробіття, насамперед, у старопромислових регіонах, що найбільше потерпають від фінансової кризи.

Перманентні конфлікти між органами державного управління пов'язані з відсутністю налагоджених механізмів розподілу повноважень, обов'язків та відповідальності.

З листопада 2008 р. до листопада 2009 р. у власності Національного банку України накопичилося ОВДП на суму 37 млрд грн, при цьому за січень-жовтень 2009 р. Національний банк викупив ОВДП на суму 29,2 млрд грн, надав кредитів рефінансування на суму 60,2 млрд грн, мобілізував коштів на суму 78,8 млрд грн.

Виведення нашої держави з економічної кризи можливе лише на основі тісної взаємодії Національного банку та Уряду України. Неузгодженість та суперечності між НБУ та Кабінетом Міністрів з питань економічної політики стали однією з основних причин відсутності на сьогодні в Україні єдиної антикризової стратегії. Відсутність координації дій владних органів призводить до руйнування інструментів антикризової політики, що виявляється в таких процесах [3, с. 105]:

- посилення залежності монетарної політики від дефіциту бюджету: для компенсації впливу монетарного фінансування бюджетних видатків Національний банк України, розглядаючи дефіцит як ключовий інфляційний ризик, здійснює синхронну антиінфляційну політику, зв'язуючи ліквідність та гальмуючи цим економічну активність;
- відсутність узгодженості фіскального та монетарного впливів на обсяг ліквідних ресурсів: НБУ не координує зміни грошової пропозиції з календарем видатків Уряду та змушений приймати запобіжні рішення щодо пом'якшення чи посилення жорсткості монетарної політики, виходячи з оцінювання інфляційних ризиків, що зумовлюються накопиченням залишків на рахунках Уряду;
- зниження оперативності дій Національного банку України щодо виконання ним функції кредитора останньої інстанції через розпорошення відповідальності між Національним банком України та Урядом з питань розроблення та реалізації заходів антикризової політики: зростання ролі Уряду як "гравця" у фінансовій сфері, який здійснює на свій розсуд розподіл ресурсів рекапіталізації банків, суттєво обмежує можливість НБУ в наданні фінансових ресурсів комерційним банкам у вигляді різних форм рефінансування, нівелює антиінфляційний ефект монетарних обмежень, зберігаючи їх гальмівний вплив для економіки;

- непослідовність політики щодо врегулювання становища проблемних банків через невідпрацьованість критеріїв рефінансування та рекапіталізації банків і механізмів входу та критеріїв виходу держави з капіталу проблемних банків після завершення кризи;
- загострення суперечностей між завданнями підтримання ліквідності банківської системи та регулювання курсу національної валюти, що призводить до зростання неконтрольованих курсових коливань.

Підсумовуючи все вищенаведене, варто зазначити, що соціальні пріоритети в Україні на сучасному етапі її розвитку мають бути реалізовані в умовах повільних темпів очікуваного у 2011 р. відновлення економічного зростання. Це висуває жорсткі вимоги до концентрації ресурсів і зусиль щодо найсуттєвіших пріоритетів:

- розробити та впровадити засоби забезпечення цільового характеру й адресності соціальних пільг і соціальної допомоги за суттєвого спрощення механізмів отримання таких пільг категоріями населення, які їх потребують, поетапного переходу до надання пільг у готівковій формі за добровільним вибором громадян, котрі мають відповідне право; налагодити систему персоналізованого обліку пільговиків та створити єдиний реєстр осіб, які мають право на пільги й соціальну допомогу;
- удосконалити нормативно-правову базу в частині державних соціальних стандартів, соціальних послуг і соціальних гарантій, розробити гарантований "соціальний пакет" – перелік та обсяг соціальних послуг, гарантованих громадянам державою;
- модернізувати управління установами соціальної сфери (насамперед, сфери охорони здоров'я) за рахунок посилення повноважень та ініціативних дій місцевих влад;
- послідовно запровадити страхові засади надання соціальних послуг за беззаперечного та на високому рівні забезпечення надання базових соціальних послуг за рахунок Державного бюджету;
- сформувати механізми диверсифікації постачальників послуг соціальної сфери з метою підвищення ефективності їх надання й удосконалення механізмів розміщення та реалізації замовлень на надання послуг при збереженні за державою функцій забезпечення мінімальних соціальних стандартів;
- визначити комплекс державних соціальних стандартів і нормативів, обов'язкових для дотримання при розробці програм соціально-економічного розвитку, забезпечи-

ти їх наукову обґрунтованість, диференційований за соціально-демографічними ознаками підхід, прозорість та громадський контроль при встановленні і застосуванні цих стандартів і нормативів;

- забезпечити пріоритет спрямування державних соціальних видатків на збереження системоутворювальних елементів комплексу соціальної сфери, забезпечення мінімальних гарантій конституційних прав громадян, збереження потенціалу для розвитку соціальної сфери в майбутньому.

Стратегічно важливим напрямом, орієнтованим на встановлення сприятливого соціального клімату у суспільстві, розвиток людського потенціалу нації, є забезпечення пріоритетності державної демографічної та сімейної політики. Ініціативою у цьому напрямі має бути виконання таких завдань:

- забезпечити неухильне виконання чинного законодавства, інших нормативних актів з питань соціального захисту дітей та запобігання бездоглядності, відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють, з метою реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист і всебічний розвиток;
- активізувати національне усиновлення, розвиток сімейних форм виховання шляхом створення дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей та забезпечення належних умов для їх функціонування в державі;
- доповнити політику державної економічної підтримки сімей з дітьми додатковими ринковими механізмами (введення податкових пільг, удосконалення системи пільгового кредитування придбання житла молодими сім'ями тощо);
- поліпшити якість та рівень медичного забезпечення материнства й дитинства; розширити спектр медичних послуг, що надаються сім'ям, які проживають у сільській місцевості. Стимулювати розвиток гнучких варіантів зайнятості, що допомагають батькам, які працюють, поєднувати зайнятість і сімейні обов'язки;
- цілеспрямовано формувати внутрішній попит шляхом застосування системних дій, що позитивно впливають на його компоненти. Адже, зважаючи на світові тенденції, немає підстав розраховувати на стрімке відновлення ринків для вітчизняних експортерів.

Усі ці заходи спрямовані на те, щоб:

- підтримувати споживчий попит з головним акцентом на сегментах споживачів з нижчими та середніми рівнями доходів, у структурі споживання яких основну частку становлять товари і послуги вітчиз-

няного виробництва (насамперед, харчової групи). Це передбачає запровадження прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб, помірковане зменшення диференціації доходів за рахунок зниження верхніх меж спеціальних пенсій, оплати праці керівного складу органів державного управління та управлінського персоналу компаній, практичну реалізацію цільових принципів надання державної допомоги тощо;

- зберігати і збільшувати зайнятість як підґрунтя для зміцнення платоспроможного попиту населення. Гальмування структурної адаптації галузей за допомогою застосування юридичних обмежень звільнень не є продуктивним. Реальне пом'якшення негативних наслідків кризи для зайнятості має відбуватися шляхом підвищення територіальної мобільності робочої сили, її професійної переорієнтації, заохочення створення нових робочих місць у слаборозвинутих секторах економіки та регіонах;
- радикально посилити увагу до розвитку вітчизняного сільського господарства, яке водночас задовольняє зростаючий споживчий попит, що зростає, та створює попит на споживчу й інвестиційну продукцію. Це вимагатиме розбудови сучасної системи державної допомоги сільгоспвиробникам згідно з вимогами СОТ, формування інфраструктури матеріально-технічного забезпечення сільгоспвиробництва, забезпечення поетапності та поступовості впровадження передбачених міжнародними зобов'язаннями України регуляторних вимог щодо сільгоспвиробництва з метою мінімізації їх депресивного ефекту;
- заохочувати інвестиційну діяльність шляхом випереджального відновлення інвестиційного банківського кредитування та впровадження податкових інструментів стимулювання інвестицій. Концентрації децентралізованого інвестиційного ресурсу у вигляді інвестицій у розвиток малого бізнесу сприятиме спрощення регуляторної політики;
- підтримувати відновлення експортної активності на ґрунті модернізації ролі України в міжнародному поділі праці з метою повнішої реалізації її національних конкурентних переваг. Це передбачає розбудову механізмів фінансової, інформаційної, правової та методичної підтримки експортерів, упровадження механізмів експортного кредитування і страхування, розширення співробітництва податкових і митних органів з метою забезпечення оперативного відшкодування ПДВ добросовісним експортерам, поглиблення транскордонного співробі-

тництва, широке залучення до зовнішньоекономічної діяльності середнього та малого бізнесу.

Необхідно підпорядкувати в короткостроковій перспективі орієнтири курсової, монетарної та фіскальної сфер проєктивній моделі антикризової політики, спрямованій на подолання економічної депресії. Такими орієнтирами мають стати:

- забезпечення курсової стабільності, що передбачатиме відсутність надмірних коливань реального ефективного обмінного курсу гривні шляхом активної курсової політики НБУ;
- забезпечення стабільності банківського сектора та поступове відновлення належного рівня кредитної активності шляхом диверсифікації кредитних інструментів, удосконалення політики рефінансування;
- вжиття цілеспрямованих заходів щодо реструктуризації “поганої” заборгованості підприємств реального сектора економіки й іпотечних кредитів населення за обов’язкової компенсації втрат комерційних банків через дотування боржників (як це, зокрема, нормативно передбачено щодо сільгоспвиробників та може бути поширено на інші сектори з тривалим виробничим циклом), сек’юритизації заборгованості, а в окремих випадках – рекапіталізації банків;
- активне вжиття заходів фіскального впливу на економічну динаміку: збільшення частки бюджетних видатків, що спрямовуються на цілі інфраструктурного фінансування, пріоритетне виділення бюджетних видатків розвитку на вирішення завдань, безпосередньо пов’язаних із підтриманням попиту на товари вітчизняної переробної промисловості, збереження робочих місць, зниження витратності (імпортозалежності) тощо. Для пошкваллення кредитування інвестиційно-інноваційної діяльності потрібно також використати потенціал комерційних банків, рекапіталізованих за кошти державного бюджету.

Водночас необхідно встановити дієве координування монетарної та фіскальної політики через співпрацю уряду та НБУ. Така координація потребує розширення функцій, повноважень і сфер відповідальності Національного банку України з метою забезпечення його включеності в реалізацію стратегічних завдань економічного розвитку. Це потребуватиме внесення змін до Закону України “Про Національний банк України” в частині:

- розширення цілей монетарної політики та НБУ як головного регулятора у цій сфері;

- посилення операційної самостійності Національного банку України щодо здійснення операцій з ліквідністю, рефінансування та управління грошовою пропозицією;
- розширення повноважень НБУ щодо регулювання валютного ринку і валютних операцій;
- розвитку нових механізмів грошово-кредитного регулювання НБУ, що даватимуть змогу дієво впливати на структуру кредитного портфеля банків та регулювати таким чином структуру сукупної грошової пропозиції.

На нашу думку, це призведе у короткостроковій перспективі до:

- посилення ролі внутрішнього попиту як чинника економічної динаміки, реалізації його невикористаного потенціалу;
- поліпшення сальдо зовнішньої торгівлі за рахунок зміцнення позицій українських експортерів на зовнішніх ринках;
- підвищення ефективності монетарної і валютно-курсної політики завдяки координації дій Національного банку України та Міністерства фінансів України.

У довгостроковій перспективі вищезазначене сприятиме:

- формуванню макроекономічного підґрунтя для подолання явищ економічної депресії та відновлення економічного зростання в Україні;
- встановленню стабільності банківського сектора, а також, відновленню довіри вкладників, активізації кредитування, у першу чергу, інвестиційного спрямування;
- створенню сприятливих умов для відновлення реалізації системних реформ, націлених на формування в Україні сучасної соціально орієнтованої ринкової економіки європейського зразка.

IV. Висновки

У результаті проведеного дослідження нами було встановлено, що основними негативними тенденціями і ключовими проблемами соціальної політики є такі: загальний низький рівень доходів населення та потужний вплив інфляційного чинника; зменшення ролі заробітної плати у формуванні доходів населення; зростання такої частки грошових доходів населення, як “інші надходження” (що, здебільшого є відображенням “тіньових” доходів населення); наявність значної міжгалузевої та міжпосадової диференціації заробітної плати; суттєва диференціація між регіонами України за показником доходу у розрахунку на одну особу; зростання частки неврахованих доходів населення, які потенційно можуть розглядатись як інвестиційні ресурси; велика частка споживчих витрат у загальній структурі ви-

трат і низький рівень участі населення в інвестиційному процесі.

Негативними наслідками регіональних соціально-економічних диспропорцій та територіальної дезінтеграції, що зростають, є: посилення фрагментарного, ситуативного характеру державного регулювання економіки; неспроможність держави проводити цілісне й ефективне макроекономічне регулювання, оскільки реалізація певних макроекономічних інструментів (наприклад, монетарна або фіскальна політика) справлятиме ефективний вплив лише на певні сегменти економіки або території та не даватиме загального очікуваного макроекономічного ефекту; гальмування територіальної дифузії (розповсюдження) економічних ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних) і нововведень – як технологічних, так і інституційних; слабка дифузія технологічних нововведень, що означає послаблену дію інтенсивних (інноваційних) чинників економічного зростання та посилення екстенсивних; домінування екстенсивних чинників економічного зростання, що поглиблює макроекономічні диспропорції, проявом чого є прискорення інфляційних процесів; слабка територіальна дифузія (розповсюдження) інституційних нововведень, що фактично означає гальмування, повільну та неоднозначну (суперечливу) реаліза-

цію інституційних реформ, насамперед, ринкових; послаблення територіальної єдності держави, а відтак, зростання політичного міжрегіонального протистояння та ризику територіального розколу держави.

Література

1. Дегтяр А.О. Підвищення ефективності державно-управлінських рішень щодо розв'язання демографічних проблем в Україні / А.О. Дегтяр, Д.В. Карамішев // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Магістр, 2006. – № 2 (29). – Ч. 2. – С. 16–24.
2. Ільяшенко В.А. Формування державної соціальної політики в Україні / В.А. Ільяшенко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2010. – № 1. – С. 192–197.
3. Меленюк В.О. Вдосконалення механізмів державного регулювання соціального розвитку України / В.О. Меленюк // Економіка та держава. – 2009. – № 2. – С. 103–106.
4. Право соціального забезпечення : навч. посіб. / [П.Д. Пилипенко, В.Я. Буряк, С.М. Синчук та ін.; за ред. П.Д. Пилипенка]. – К. : Ін Юре, 2006. – 495 с.
5. Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні / О. Сергієнко // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 1. – С. 31–37.

Лавроненко В.О. Визначення ефективності соціальної політики держави в сучасних умовах

Анотація. У статті автором досліджено основні проблеми державної соціальної політики України, проаналізовано тенденції зниження якості життя населення України в період фінансово-економічної кризи, ефективність інструментів антикризової політики держави, визначено соціальні пріоритети в Україні на сучасному етапі її розвитку.

Ключові слова: соціальна політика, держава, соціальний розвиток, соціальна сфера, рівень життя, бюджетні програми, соціальна інфраструктура.

Лавроненко В.О. Определение эффективности социальной политики государства в современных условиях

Аннотация. В статье исследованы основные проблемы государственной социальной политики Украины, проанализированы тенденции снижения качества жизни населения Украины в период финансово-экономического кризиса, эффективность инструментов антикризисной политики государства, определены социальные приоритеты в Украине на современном этапе ее развития.

Ключевые слова: социальная политика, государство, социальное развитие, социальная сфера, уровень жизни, бюджетные программы, социальная инфраструктура

Lavronenko V. Determination of efficiency of social policy of the state in modern terms

Annotation. In the article the basic problems of Ukraine's public social policy are examined, decline tendencies of life quality of population in Ukraine in the financial crisis period, efficiency of instruments of policy against the crisis of the state are analysed, social priorities in Ukraine on the modern stage of its development are defined.

Key words: social policy, state, social development, social sphere, life level, budgetary programs, social infrastructure.